

סח:

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

עין משפט
נר מצוה

א א מ"י פ"ו מלכות
מתמיט הלכה ה פתח
לאין כתיב
ב ב מ"י שם ה"א יח
ג ג ד מ"י שם ה"א יח
ד ד מ"י שם ה"א יח
ה ה מ"י פ"ח מלכות גולה
הלכה י:

בן סורר ומורה. בן הסמוך לגבורתו. וא"ת לילמא שנה שלפני גדלות כדלשכתן (דהה דף מו.) כדמפלגא הסמוך לאיש לענין נדרים ומפרי"ת דהכא דריש לאיש דמשמע לשון גבורה כדכתיב (מ"א ב) וחוקת הדין לאיש וא"ת אי"כ למה לן במתני' טעמא דשלא נא לכלל מצות וי"ל דהיה אומנא דמקדש דמקדש עשרות

ממחיל אומנא דסמוך לגבורתו של איש ואפי' הו' יותר מג' מדשים לא הוה חרישין כמה שנימי קטנות כיון דלמיט רחא להוליד דקרינא ביה בן ולא אב: וקב"ש אי אתה צריך דהוור בו' וא"ת ומנא ליה להאי קטן ממונא האמרי' בפרק מי שמת (ב"ב דף קט.) אין זכיה לקטן ואי כשויכו לו ע"י אחר הא איכא למי"ד בפ' שם שמתו זכין לגדול ואין זכין לקטן ואפי' למי"ד זכין לקטן היינו מדרבנן ולא מדאורייתא דכיהי' תמורת שליחות כדמוכח בפ"ק דבבא מציעא דף יב. ע"ש) דלאמרי' חזר משום דיה אימריבי ולא גרע משליחות וקטן לאו כר שליחות הוא ומיהו בפ' התקבל (גיטין דף סד: ושם) גבי לרור וורקו אגוז ונוטלו וזכה לעלמו ואין זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה וזכה בין לעלמו בין לאחרים משמע דהיינו מדאורייתא מדפרין למי"ד אחד זה וא' זה וזכה לעלמו ואין זוכה לאחרים מההיא דמערמיין על מעשר שני דמשמע דזוכה לאחרים מדאורייתא והא דקטן כהנוקין (שם דף עט:) מילאית חזק ודעת ג' בנה גול מפני דרכי שלום אבל מדאורייתא לא דעת אחרת מקנה אותן שאני והשתא ניחא הא דלמר בפ' לולב וערבה (סוכה דף מו:) לא ליקני אמינא ליליניה לניוקא דניוקא דמיקנא קני אקניי לא מקני דמיקנא קני אפילו מדאורייתא דע"י דעת אחר' מקנה אותן וזכה מדאורייתא לאחרים לרב אפי' דגיטין ולעלמו לכולי עלמא וזה דלמר בריש פ"ב דקידושין (דף מ. ושם) איש וזכה ואין קטן וזכה היינו דאין ממנה אחרים על פסמו אי נמי שאין זוכה לאחרים קאמר אע"ג דעת אחרים מקנה אותן ודלא כרב אפי' וא"ת והיאך מדקדק בגיטין דזוכה לאחרים מדפדוה מעשר שני לאחרים והלא אפי' לעלמו לא זכי מדאורייתא כשאין דעת אחרים מקנה אותן ובחילול מעשר מי איכא דעת אחרת מקנה לאחרים ע"י זכיה קטן וי"ל דקסבר המקשה דכמו שזוכה לעלמו בחילול מעשר מן התורה מחמת דמופלא סמוך לאיש דאורייתא כמו כן וזכה לאחרים מן התורה וקנא משמע בירושלמי בפרק חלון דאם הוא בן דעת אית ליה זכיה מדאורייתא דלמרינן רבנן דקריבי אמרי כאן בחיובק שיש בו דעת כאן בחיובק שאין בו דעת ובחזרו נשך (ב"מ דף ע"א) משמע דלית ליה זכיה מדאורייתא דגרסי' ברוב ספרים קטן נהי' דשליחות לית ליה זכיה ומרבנן אית ליה ויש ספרי' דלא נשכח ועוד משכחת לה שיש לו מוון לקטן כיון שיש את אביו קודם שנתגייר כדלמרינן בפ"ק דקידושין (דף יח.) דעובד כוכבים וירש את אביו דבר מורה שנא' כי ירשה לעשו נתמי את הר שער אי נמי במעשה ידיו דמלאכתו ושכר טרחו שלו מדאורייתא וא"ת היאך קאמרינן דאם אשם על גזילו הא אין נשבעין על טענת חזק שוטה וקטן כדלמרינן בהגוזל קמא (ב"ק דף קו:) ובפרק שבועת הדיינים (שבועות דף מ.) כי יתן איש ואין נתינת קטן כלום וי"ל דהני מילי בטענת כפירה והודאה אבל ע"פ עד אחד נשבעים אי נמי בנזקף ונשבע וא"ת והיאך נתגייר כי אמרינן נמי דקטן אית ליה זכיה מדאורייתא ה"מ ישראל אבל עובד כוכבים אמרינן בחזרו נשך (ב"מ דף ע"ב.) דכיון דלא אמי לכלל שליחות לית ליה זכיה אפי' מדרבנן ומיהו הא לאו קושא הוא דל"כ תיקשי לן כל גרים היאך מטבילין אותן אלא כיון דכתיב וירד בלחין ככחד שאני אבל אי קטן לית ליה זכיה מדאורייתא ודאי קשה היאך נתגייר וי"ל כיון שנתגייר אמו כשהיא מעוברת כדלמרי' בפרק הערל (גימור דף ע"ה.) ושם אשת עובד כוכבים מעוברת שנתגייר בה אין לרין טבילה ואפשר השתא דלארי כן יורש את אמו ומיהו קשה מההיא דפ"ק דתמורות (דף יח.) ושם דלמרי' גר קטן מטבילין אותו ע"ד ז"ד ולכל מילי חשיב גר להחירו בנת ישראל וקידושו קדושין וזכיו חולצין ומייבמין ולכל מילי דאורייתא ולא משמע שיהא מטעם דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה חדא דה"מ בשב ואל תעשה והאי קום עשה הוא ועוד מדפרין מאי קמ"ל הנינא זכין לאדם שלא בפניו ונראה דכיהי' דגירות לא דמי לשאר זכיות דמה שבי"ד מטבילין אותו אינם זוכין בעבורו אלא הוא וזכה בעלמו ונגופו שנעשה גר וכנסת תחת כנפי השכינה והא דפרין כדמחנות (שם) מנינא זכין לאדם שלא בפניו ומשני מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה היינו משום דאם היתה חובתו לא היה לבי"ד להמנע להכניס גופו בדבר שיש לו חובה ואפילו בחיובק דלאו בר דעת חשיב גר מדמייתא מקנה פחותה מנת שלשה שהזכיה בעלמו הוא כדפרישית שהמילה והטבילה גופו וזכ מניו שאבותיו נכנסו לברים וטבילה וטבילה דמים וכמה קטנים היו בשעת מתן תורה ועבדק עשרה יומין (קידושין דף ע"ה.) אמר ר"ש דגירות שנתגייר פחותה מנת שלש כשירה לכהונה שזרעו בחוליה בישראל ומייתא בשלל מדין וכל הטף נכנסים וגו' והרי פתחם היה עמהן ואע"ג דלמרינן כדמחנות (דף יח.) הגדילו יכולין למחות הא אמרינן כדשגדלו שעה אחת ולא מיחו שוב אין יכולין למחות דמעיל להו מילה וטבילה של קטנות שהיתה נגופם ואין חסירים אלא קבלת מצות וימרו שגדלו ולא מיחו היינו קבלה:

בן סורר ומורה מאימתי נעשה בן סורר

ומורה משיביא שתי שערות ועד שיקוף וכן התחתון ולא העליון אלא שדברו חכמים בלשון נקיה שנאמר יכי יהיה לאיש בן בן יולא בת יבן ולא איש קטן פטור שלא בא לכלל מצות: גב' קטן מנולן דפטור מנולן כדקתני טעמא שלא בא לכלל מצות ותו היכא אשכחן דענש הכתוב דהכא לביעי קרא למיפטרין אנן הכי קאמרינן אמו בן סורר ומורה על חטאו נהרג ע"ל שם סופו נהרג וכיון דעל שם סופו נהרג אפילו קטן נמי ועוד בן ולא איש קטן משמע אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא וכי יהיה לאיש בן בן הסמוך לגבורתו של איש: ועד שיקוף וכן התחתון בו': תני רבי חייה עד שיקוף עטרה כי אתא רב דימי אמר להקפת גיד ולא הקפת רביצים אמר רב חסדא קטן שהוליד אין בנו נעשה בן סורר ומורה שנא' כי יהיה לאיש בן לאיש בן יולא לכן בן האי מיבעי ליה לכדרב יהודה אמר רב א"כ לימא קרא כי יהיה בן לאיש מאי כי יהיה לאיש בן ש"מ לכדרב חסדא ואימא כוליה להכי הוא דאתא אם כן נימא קרא בן איש מאי לאיש בן שמע מניה תרתי ופליגא דרבה דאמר רבה קטן אינו מוליד שנא' יאם אין לאיש גואל יוכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואל אלא בגזל הגר הכתוב מדבר ואמר

16 מ"ה ג"ה. ב) וקטן
פ"ה. ג) ב"ק ק"י קידושין
פ"ה. ד) ודף ג"ה. ה) עד
שיקוף וכן ליתא בפ"ה.
1) ודף ל"ג פ"ה. ו) ושם
ק"י. ה) ודף פ"ה. ו) ושם

תורה אור השלם

1. כי יקרה לאיש בן סורר ומורה איננו שומע בקול אביו ובקול אמו ויסור אותו ולא ישמע אליהם: דברים כא יח
2. ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו האשם המוטב לו לכתוב ילכו אל האבנים אשר יכפר בו עליו: כדבר ה' ה

מוסף רשי

משיביא שתי שערות ועד שיקוף וכן כר קודם כי שערות לאו כר עונשין הוא ומשהקוף וכן רחמי להוליד ותמנת אמר בן יולא להאי וזכה לאחרים (ג"ה.) התחתון ולא העליון. לחו הקפת וכן אמרי במתחין שלמיה וכן העליון וט"ו. וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואל. מרה יקב. בעד לחי מל ויהא קים הוא קרוב לו ודמותו כא' אם אין לו בן או בת או אח או ית קרוב עד יעקב אזוי הקרוב קרוב יורש וביק פ"ה. אלא בגזל הגר. וישעך לפרק דמכות למעיל מעל פ"ה. וט"ו.)

שערות מוליד: לכדרב יהודה. דלמר האי לאיש בן סורר ומורה עלמו קאי והכי קאמר כשהיה הבן לאיש כלומר כשיגיע לכלל אישות: ה"ג א"כ לימא קרא בן לאיש. דמשמע שפיר דהכי קאמר כי יהיה הבן לכלל איש: מאי כי יהיה לאיש בן. השתא משמע כשהיה לאיש בן דהאי איש אצנות קאי ולמעוטי דבני של קטן פטור לעולם: ואימא כוליה. האי קרא לכדרב חסדא הוא דלמי למעוטי בני של קטן אבל קטן עלמו מיחייב דהא בן כמיב וסמוך לגבורתו של איש מנא לן: ה"ג א"כ לימא קרא כי יהיה בן איש. א"כ דכוליה אצנות קאי לא לנמוכ ביה למי"ד אלא וכי יהיה בן איש סורר ומורה דמשמע בני של איש ולא בני של קטן: מאי. וכי יהיה לאיש למה הקדים לאיש ברשא ויהא רב הטייל בו למי"ד: משע מיניה תריסי. משום דהשתא משמע הכי ומשמע הכי כי יהיה בן לאיש כשיגיע לגבורתו של איש ומשמע נמי אצנות כי יהיה לאיש גדול בן ולא שיהיה לקטן בן: ופליגא דרבה. הא דרב חסדא דלמר קטן שמוילד פטור דאלמא דעל קטן מוליד פליגא דרבה: ואם אין לאיש גואל. גבי גזל נשבעת אשמו ברשא והאי אשמו קרן של גולה: שאין לו גואלים. אין לך אדם בישראל שאין לו גואלים כל זמן שלא לו בני יעקב הקרוב קרוב קודם: בגזל הגר. ומת לאחר שנשבע לו ואין לו יורשים: ואמר

דעני מילי בטענת כפירה והודאה אבל ע"פ עד אחד נשבעים אי נמי בנזקף ונשבע וא"ת והיאך נתגייר כי אמרינן נמי דקטן אית ליה זכיה מדאורייתא ה"מ ישראל אבל עובד כוכבים אמרינן בחזרו נשך (ב"מ דף ע"ב.) דכיון דלא אמי לכלל שליחות לית ליה זכיה אפי' מדרבנן ומיהו הא לאו קושא הוא דל"כ תיקשי לן כל גרים היאך מטבילין אותן אלא כיון דכתיב וירד בלחין ככחד שאני אבל אי קטן לית ליה זכיה מדאורייתא ודאי קשה היאך נתגייר וי"ל כיון שנתגייר אמו כשהיא מעוברת כדלמרי' בפרק הערל (גימור דף ע"ה.) ושם אשת עובד כוכבים מעוברת שנתגייר בה אין לרין טבילה ואפשר השתא דלארי כן יורש את אמו ומיהו קשה מההיא דפ"ק דתמורות (דף יח.) ושם דלמרי' גר קטן מטבילין אותו ע"ד ז"ד ולכל מילי חשיב גר להחירו בנת ישראל וקידושו קדושין וזכיו חולצין ומייבמין ולכל מילי דאורייתא ולא משמע שיהא מטעם דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה חדא דה"מ בשב ואל תעשה והאי קום עשה הוא ועוד מדפרין מאי קמ"ל הנינא זכין לאדם שלא בפניו ונראה דכיהי' דגירות לא דמי לשאר זכיות דמה שבי"ד מטבילין אותו אינם זוכין בעבורו אלא הוא וזכה בעלמו ונגופו שנעשה גר וכנסת תחת כנפי השכינה והא דפרין כדמחנות (שם) מנינא זכין לאדם שלא בפניו ומשני מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה היינו משום דאם היתה חובתו לא היה לבי"ד להמנע להכניס גופו בדבר שיש לו חובה ואפילו בחיובק דלאו בר דעת חשיב גר מדמייתא מקנה פחותה מנת שלשה שהזכיה בעלמו הוא כדפרישית שהמילה והטבילה גופו וזכ מניו שאבותיו נכנסו לברים וטבילה וטבילה דמים וכמה קטנים היו בשעת מתן תורה ועבדק עשרה יומין (קידושין דף ע"ה.) אמר ר"ש דגירות שנתגייר פחותה מנת שלש כשירה לכהונה שזרעו בחוליה בישראל ומייתא בשלל מדין וכל הטף נכנסים וגו' והרי פתחם היה עמהן ואע"ג דלמרינן כדמחנות (דף יח.) הגדילו יכולין למחות הא אמרינן כדשגדלו שעה אחת ולא מיחו שוב אין יכולין למחות דמעיל להו מילה וטבילה של קטנות שהיתה נגופם ואין חסירים אלא קבלת מצות וימרו שגדלו ולא מיחו היינו קבלה: